

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра етики, естетики та культурології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заст. декана
філософського факультету
Комаха Л. Г.

«___» _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ТА КОРПОРАТИВНА ЕТИКА

для студентів

галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **051 Економіка**
освітній рівень **Магістр**
освітня програма **Економіка підприємства**
вид дисципліни **Вибір ВНЗ**

Форма навчання	заочна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	3/4
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Нападиста Валентина Григорівна, канд. філос. наук, доцент кафедри етики, естетики та культурології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: Нападиста Валентина Григорівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри етики, естетики та культурології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етики, естетики та культурології

_____ (Панченко В. І.)

Протокол № ___ від «___» _____ 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол №___ від «___» _____ 2017 р.

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І. І.)

«___» _____ 2017 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри економіки підприємства

_____ (Филюк Г. М.)

Протокол № ___ від «___» _____ 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією економічного факультету

Протокол №___ від «___» _____ 2017 р.

Голова науково-методичної комісії _____ (Литвиненко Т. М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» _____ 2017 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни полягає у тому, щоб артикулювати у системі теоретичних знань студентів етичний понятійно-категоріальний апарат задля вміння виокремлювати моральні проблеми у професійній/предметно-визначеній діяльності та здійснювати моральний вибір у прийнятті рішень, побудові стратегій професійної діяльності на підставі етичних суджень і, як наслідок, сприяти впровадженню нової ціннісної парадигми професійних та предметно-визначених практик, що ґрунтується на ідеї добровільної та відповідальної асоціативної участі.

2. Вимоги до вибору навчальної

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу; основні економічні вчення та їхні ціннісні засади; основні методи дослідження особливостей та специфіки економічних практик в умовах глобалізованого світу; провідні принципи економічної політики в контексті цивілізаційних викликів сучасності.

2. **Вміти** виокремлювати та аналізувати інформацію щодо сучасних економічних практик; застосовувати терміни, категорії, класифікації філософії, економічної теорії, соціології, менеджменту щодо суперечливих явищ та процесів економічної реальності; знаходити адекватні механізми їх вирішення та застереження.

3. **Володіти елементарними навичками** роботи з консолідованою інформацією, а саме, отримувати та аналізувати інформацію з різних джерел та системно інтегрувати різнотипні інформаційні ресурси, формувати кінцевий інформаційний продукт з ознаками максимальної повноти, несуперечності, який би відповідав науковим вимогам та управлінським потребам вирішення/упередження суперечностей різноманітних економічних практик та загально суспільних інтересів.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *«Професійна та корпоративна етика»* належить до переліку дисциплін вибору ВНЗ та викладається у 1семестрі магістратури. Навчальна дисципліна знайомить студентів з основним понятійно-категоріальним апаратом етики, її методами та інструментарієм для виокремлення моральної проблематики в контексті економічної діяльності. Артикулюються причини запиту на оновлення ціннісних засад у професійній діяльності як такої та зокрема у економічній сфері, порівнюються ціннісно-нормативні вимоги основних етичних систем з конкретизацією в сучасних економічних практиках. Розглядаються предмет професійної та корпоративної етики; акцентується відмінність, суперечності та ймовірність конфлікту між ціннісно-нормативними вимогами професійної та корпоративної моралі. Обговорюються інструменти упередження подібних конфліктів та форми і засоби підвищення етичної компетенції професіоналів/членів корпорації.

4. Завдання (навчальні цілі) - надати студентам цілісну систему знань про сучасні концепції професійної та корпоративної етики; методологію виокремлення моральної проблематики в реаліях професійної діяльності та корпоративної участі; специфіку ціннісно-нормативної конкретизації моралі у сфері екологічного підприємництва. У результаті навчання студенти мають не лише продемонструвати масив теоретичних знань, але й засвоїти та використовувати ці знання у своїх самостійних дослідженнях/аналітичних оглядах економічних практик та управлінських стратегій корпорацій/організацій на підставі етичних суджень.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	Основний понятійно-категоріальний апарат етики, принципові відмінності між різними етичними системами та побудованими на них відповідними морально-нормативними вимогами та практиками	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
1.2	Критерії розрізнення професійної та корпоративної етики; визначення предмету та завдань професійної етики; визначення предмету та завдань корпоративної етики	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
1.3	Актуальні механізми/інструменти морально-нормативної регуляції професійної діяльності та корпоративного управління.	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота, ситуаційний аналіз	5
1.4	Моральні засади ділового спілкування у міжкультурних комунікаціях	Самостійна робота	Письмова контрольна робота	6
1.5	Сутність, еволюцію ідеї соціальної відповідальності бізнесу, її структурні характеристики та види	Семинар, самостійна робота	Усні доповіді, письмова контрольна робота	5
1.6	Актуальні механізми та інструменти впровадження та підтримки стратегій соціальної відповідальності бізнесу	Самостійна робота	Усні доповіді, письмова контрольна робота,	14
	Вміти:			
2.1	Володіти категоріально-понятійним апаратом етики та орієнтуватися в актуальних теоретичних проблемах професійної та корпоративної етики;	Самостійна робота	Письмова контрольна робота, ситуаційний аналіз	5
2.2	Діагностувати загальну та специфічну моральну проблематику у професійних та предметно-визначених практиках; виокремлювати наявні та потенційні моральні проблеми у діяльності корпорацій	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, есе	8
2.3	Володіти відповідним етичним інструментарієм для аналізу та прийняття рішень в конкретних ситуаціях ділового життя	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, проектна робота з СВБ	8
2.4	Аргументувати прийняті рішення, що ґрунтуються на моральному виборі, на підставі етичних суджень	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, есе, проектна робота з СВБ	5
2.5	Формувати власну позицію щодо амбівалентних моральних проблем сучасної бізнес-практики	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, есе, проектна робота з СВБ	5

2.6	Використовувати напрацьовані інструменти морально-нормативної регуляції для розв'язання/упередження багаторівневих моральних конфліктів у професійній/корпоративній діяльності та для підвищення рівня моральної компетентності фахівців професійної спільноти та членів корпорації; компетентно аргументувати прийняті рішення на підставі здійсненого морального вибору	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, есе, Проектна робота з СВБ	5
Комунікація:				
3.1	Використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої спеціалізованої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, есе, проектна робота з СВБ	4
3.2	Презентувати результати проведених порівняльних досліджень з урахуванням мультикультурності, професійної різноманітності та гендерної рівності	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, есе, проектна робота з СВБ	3
3.3	Брати участь у полеміці в процесі аудиторної роботи з приводу моральних проблем у сфері бізнесу керуючись принципами поваги та толерантності	Семінар	Усні доповіді, дискусії	3
Автономність та відповідальність:				
4.1	Самостійно шукати та критично опрацьовувати спеціалізовану літературу, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, ситуаційний аналіз, есе	5
4.2	Вирішувати самостійно комплексні завдання, пов'язанні з діагностикою, аналізом моральної проблематики у професійній діяльності та функціонуванні корпорації та здійснювати аргументований моральний вибір при прийнятті рішень на підставі етичних суджень	Самостійна робота	Ситуаційний аналіз, есе, проектна робота з СВБ	4
4.3	Нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість проведених досліджень	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, ситуаційний аналіз, есе, проектна робота з СВБ	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна заліком.

Перша частина курсу присвячена розгляду понятійно-категоріального апарату етики, проблемному колу професійної та корпоративної етики, розгляду основних інструментів та

інфраструктури задля підвищення рівня етичної компетентності професійних фахівців та працівників корпорації.

Друга частина курсу присвячена конкретизації моральних ціннісно-нормативних вимог у сфері бізнес діяльності.

8. Схема формування оцінки

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 -1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння** 2.1-2.6; **комунікація** 3.1.-3.3; **автономність та відповідальність** 4.1.-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. *Усна відповідь:*

12 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.

10 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності.

7 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу. Має у відповіді суттєві неточності

4 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

2. *Доповнення / дискусія:*

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

3. *Есе –*

10 балів - обрана тема розкрита глибоко, автономно, з достатньою кількістю посилань на літературні (наукові, публіцистичні, художні) джерела та власну ґрунтовну аргументацію. Продемонстровано здатність виокремлювати моральнісну проблематику, здійснювати аналітично-порівняльне її осмислення, прогнозувати ймовірні варіанти наслідків вирішення виявлених суперечностей на підставі різних ціннісно-нормативних програм.

6 балів - обрана тема розкрита без належної аргументації, ілюстрації прикладами; діагностика моральної проблематики здійснена поверхово, відсутні прогнози стосовно стратегій розвитку подій в залежності від ціннісних підвалин здійсненого морального вибору.

4. *Ситуаційний аналіз* (індивідуальна робота, присвячена порівняльному аналізу вирішення моральних дилем у сфері бізнесу):

14 - балів – аргументовано обрані конфліктні ситуації (не менше 3) з бізнес-практики певного суб'єкта економічної діяльності; кваліфіковано виокремлено моральну складову обраних конфліктів; проаналізовано якість прийнятих рішень відповідним суб'єктом, з погляду етичної аргументації; здійснено етичну експертизу цих рішень; запропоновано власний варіант виходу з конфліктної ситуації на підставі етичних суджень.

8 балів – аргументовано обрані конфліктні ситуації (не менше 2) з бізнес-практики певного суб'єкта економічної діяльності; виокремлено моральну складову обраних конфліктів без належного пояснення їхнього статусу; проаналізовано якість прийнятих рішень відповідним суб'єктом, з погляду етичної аргументації; здійснено етичну експертизу цих рішень; запропоновано власний варіант виходу з конфліктної ситуації без чіткого пояснення етичних підвалин прийнятого рішення.

5. *Проектна робота з соціальної відповідальності бізнесу:*

28 балів – представлений проект концепції соціальної відповідальності бізнесу певного

суб'єкта підприємницької діяльності має етично аргументовану мету; розлогу та чітку структуру; різноманітні (бажано інноваційні) форми реалізації соціально відповідальних заходів; враховані особливості впровадження соціально відповідальності бізнесу в економічну практику в Україні; спрогнозовані репутаційні (по можливості комерційні) наслідки для компанії та соціальний ефект для стейкхолдерів. Проект відзначає чітка належність до певної соціокультурної моделі соціально відповідальності бізнесу.

18 балів - представлений проект концепції соціально відповідальності бізнесу певного суб'єкта підприємницької діяльності не має чітко визначеної етичної складової у кінцевій меті; структура проекту обмежена одним-двома напрямками роботи компанії; форми реалізації соціально відповідальних заходів є усталеними; не враховані особливості впровадження соціально відповідальності бізнесу в економічну практику в Україні; прогноз щодо бажаного ефекту від впроваджених заходів соціально відповідальності не охоплює вище зазначені напрями. Проект не відзначає чітка належність до певної соціокультурної моделі соціально відповідальності бізнесу.

6. Підсумкова контрольна робота:

10 балів (за одне питання) - студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість у викладеній відповіді на поставлені питання.

8 балів (за одне питання) - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність у викладенні тексту письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

6 балів (за одне питання) - студент в цілому володіє навчальним матеріалом, але недостатньо розкриває зміст поставлених питань, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min - 48 бали	Max - 80 балів
Усна відповідь ¹	Тема 8, 9	«4» x 1 = 4	«12» x 1 = 12
Доповнення, участь в дискусіях	Тема 5, 7, 8, 9	«2» x 3 = 6	«3» x 2 = 6
Самостійна індивідуальна робота ²			
1. Написання есе на задану тему	Тема 3, 4, 5, 6, 7	«6» x 2 = 12	«10» x 2 = 20
2. Ситуаційний аналіз	Тема 8	«8» x 1 = 8	«14» x 1 = 14
3. Проектна робота з соціальної відповідальності бізнесу	Тема 9, 10, 11	«18» x 1 = 18	«28» x 1 = 28

Підсумкова контрольна робота		«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
------------------------------	--	---------------	---------------

¹ у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі. Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 20% від семестрової кількості балів

2 Загальна кількість балів за самостійну індивідуальну роботу складає 80% від семестрової кількості балів, тобто мін. – 38 балів, максимум – 64 бали

Підсумкове оцінювання у формі заліку підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу упродовж семестру. Залік виставляється за результатами роботи студента упродовж усього семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів та підсумкової контрольної роботи.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. Професійна та корпоративна етика в системі сучасного етичного знання				
1.	Тема 1. Етика як практична філософія	2		4
2.	Тема 2. Мораль як соціальний феномен			4
3.	Тема 3. Основні категорії етики			4
4.	Тема 4. Економіка та етика: аспекти взаємодії			4
5.	Тема 5. Професійна етика та корпоративна етика	2		4
Частина 2. Соціально-нормативна конкретизація моралі у сфері економічної діяльності				
6.	Тема 6. Предмет етики бізнесу			5
7.	Тема 7. Моральні проблеми в бізнесі Соціальна відповідальність бізнесу		2	4
8.	Тема 8. Ресурсне забезпечення соціальної відповідальності			5
9.	Тема 9. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми			5
10.	Тема 10. Етика ділового спілкування у міжкультурній комунікації			5
11.	Індивідуальна самостійна робота 1. Есе 2. Ситуаційний аналіз 3. Проектна робота з соціальної відповідальності бізнесу			10 10 20
	Всього	4	2	84

Загальний обсяг годин **90**, в тому числі:
Лекцій – 4 год.
Семінари – 2 год.
Самостійна робота – **84** год.
Форма підсумкового контролю - **залік**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Аболина Т. Г. Этические концепты социальной ответственности бизнеса // Соціальна етика: модули відповідальності. – С.7-23.
2. Баюра Д. О. Система корпоративного управління в Україні: стан та перспективи розвитку: монографія. .- К.:Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»,2009. – 288 с. –[Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/EP/Bayura/Systema_korporativnogo_upravlinnya_v_Ukraini.pdf
3. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика: Навч. посібник.- К.:Центр учбової літератури, 2011. – 252 с.
4. Васильевене Н. Этика в деле формирования корпоративной социальной ответственности // Соціальна етика: модули відповідальності. – К., 2011. – С.92-109.
5. Васильевене Н., Васильев А. Этика организации: институционализация ценностей в деловую жизнь // Соціальна етика: теоретичні та прикладні проблеми. Збірник статей, Київ 2010. – С. 26-35.
6. Гестеланд Р. Кросс-культурное поведение в бизнесе. – Днепропетровск, 2003. –189 с.
7. Данильчук Л. Основы имиджа и этикета: Учебное пособие для студ. Вузов. – К.: Кондор, 2004. – 234 с.
8. Джордж Р. Де Т. Деловая этика / Пер. с англ.. – М.: ИГ «Прогресс»; ИД «РИПОЛ КЛАССИК», 2003. – Глава 8. «Корпорации и нравственность», глава 19 «Международная система бизнеса, ТНК и нравственность»
9. Корпоративна соціальна відповідальність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл. освіт.-проф. прогр. магістра зі спец. "Фінанси і кредит" / О.Гирик, О. Денис, . у-бовик таін.] ; за заг. ред.: Т. С. Смовженко, А. Я. Кузнецової; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К.: УБС НБУ, 2009. – 258 с.
10. Льюис Р. Д. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию. – М., 2001.

Додаткова:

1. Декларация конференции ООН по проблемам окружающей человека среды. Стокгольм с 5 по 16 июня 1972 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/conferen/humanenv/declarathenv.html>
2. Декларация об ответственности нынешних поколений перед будущими поколениями (1997) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <URL:http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001102/110220rb.pdf#page=97>
3. Декларация Рио (Декларации ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 1992) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/documen/declarat/riodecl.htm>
4. Деловой этикет и ведение переговоров. Правила хорошего тона с комментариями психолога / А.В. Ханников. – М.: Эксмо: Книжкин Дом, 2005 – 384 с.
5. Дмитренко М. Й. Мультикультуралізм і корпоративна культура в динаміці сучасного культурного процесу // Гілея. – 2014. – Вип..92
6. Доронина М.С. Культура общения деловых партнеров. – Х.: ИД, 2003 – 192с.
7. Капитонов Е. А. Корпоративная культура: теория и практика.- М.: Издательство «Альфа-Пресс»,2005. – 352 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=46022>
8. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / пер. з англ.. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
9. Красніцька Г. М. Корпоративна етика в сучасній організації //Гілея. – 2015. – Вип.102.
10. Медоуз Д., Медоуз Д., Рандерс Й. Пределы роста. 30 лет спустя. Учебное пособие для

- ВУЗов. -Москва: ИКЦ «АКАДЕМКНИГА»,2007.- 342 с.
11. Нефінансова звітність: інструмент соціальної відповідальності бізнесу. – К.: Інжиніринг, 2010. – 84 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalcompact.org.ua/ua/rcenter/resources/33>
 12. Нуруллина Г. Исламская этика бизнеса. М.: УММА, 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://namaz.today/books/islamskaya-etika-biznesa-g-nurullina>
 13. Петросян Д., Фаткина Н. Экономический эгоизм и гуманизация экономики // Вопросы экономики. – 2010. – №8.
 14. Прокофьев А. В. «Плюрализация успеха»: проблемы и парадоксы // Этическая мысль: Вып.7. – М.: ИФ РАН, 2007
 15. Роббинз Ст. П. Основы организационного поведения. – М., 2006. – 448 с.
 16. Сен А. Об этике и экономике. – М.: Наука,1996. – 162 с.
 17. Сычев А. А. О внутренних и внешних условиях действенности этического кодекса // Практичность морали, действенность кодекса. Ведомости Вып.36. – Тюмень: НИИ ПЭ, 2010 – С.110 – 119.
 18. Сьюэлл К. Клиенты на всю жизнь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mann-ivanov-ferber.ru/books/mif/001/>
 19. Тромпенаарс Ф., Хампден-Тернер Ч. Национально - культурные различия в контексте глобального бизнеса: Пер. с англ. М.: Попурри, 2004
 20. Тромпенаарс Ф., Хэмпден-Тернер Ч. 4 типа корпоративной культуры/ пер. с англ. – Минск, Попурри, 2012 .
 21. Чугай О. М. Корпоративна культура та соціальна відповідальність у соціокультурному вимірі економіки // Гілея. – 2015. – Вип.98.

Интернет ресурсы:

Образовательный ресурсный центр- <http://www.ethicscenter.ru/>
Электронная Гуманитарная библиотека- <http://www.gumfak.ru/>
Сайт профессиональной этики
<http://www.questia.com/SM.qst?act=search&keywordsSearchType=1000&keywords=professional%20and%20ethics>
Центр «Розвиток КСВ»- <http://www.csr-review.net/csrlife.html>